

ВЕРА ВЯРБА

АЛЬФА

ВЕРА
ВЯРБА

альфа

МІНСК
«МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»
1978

Бел 2
В 99

В $\frac{70403-123}{М\ 302(05)-78}$ 45—78

ПАДАЦЬ РУКУ НА РАЗВІТАННЕ

СНЕЖНАЯ ГОРКА

Паэма

Закалыхалася сірэна ў белых сецях,
Разбудзіўшы раніцу зімы.
На лядзянках коўзаюцца дзеці,
Як калісьці коўзаліся мы.

Андрэй Александровіч

Вясельны смех і сполах зоркі.
Стрывожана ў вачах застыг.
І я лячу са снежнай горкі
Незразумелая, як міг.

Гары, гары, мой свеце сіні,
Дым залаты над галавой...
Завеі, белыя вяргіні...
І санак бег па кругавой!..

Маіх вачэй дзіцячых промні
Не наталіў вясны агонь.
А я ўсё помню, я ўсё помню:
Кляновым лісцікам — далонь...

Яшчэ зімы ігляцца ковы,
Трашчаць на рэках маразы,
І невядомай песні словы
Пяюць на сонцы палазы.

Лячу і падаю наўдачу
Пад беласнежны крыл узмах.
Як дзічка, змерзну, а не плачу.
Адзіны мой шчаслівы шлях!

Цяпер, сынок, калі бядую,
Нібы кранцуўшыся ляза,

Са страт усіх, што пашкадую —
Тваёе радасці сляза.

А ты штовечар шэпчаш горка
І просіш слёзна нада мной...
Як счаравала тая горка
Касмічнай трасай ледзяной.

Саджуся ў санкі пад прымусам —
Віхурыцца, іскрыцца пух.
Смяешся звонка, я смяюся...
Перабалелы дзень патух.

Мы зноў з табою ва ўспамінах
Свайго аціхлага жыцця.
Яшчэ наперадзе гадзіны
Маленства, шчасця, забыцця,

І непрадбачаная радасць,
І незасмучаны спакой,
І ласка, ціхая спагада
Пад мацярынскаю рукой.

Са снежнай горкі ў яр не збочыш,
Над намі неба зорны дах.
Ад страху ты заплюшчыў вочы —
Які ў дзяцей маленькі страх!

Прыму сустрэчна ветру хвалі,
Крутога часу градабой.
Ляці ж у будучыню далей,
А я — сцяжынкай за табой.

Хай шчокі ззяюць ад марозу
І сонцам шырыцца прасцяг.
Я для тваёй паэмы проза,
Калі ёсць проза у жыцця.

Згасае снег. Згасаюць знічкі.
Адчуўшы подых агнявы,
Я заплятаю дзве касічкі
Вакол вясновай галавы.

Ты дзе бярэш пачатак, доля?
Ад сына праўды не ўтаю.
Дажджы растуць, шумяць над полем,
Дзе я на ростанях стаю.

Ці хмара сунецца над пожняй,
Ці конь, як хмара, вараны?..
Прыедзеш ты, кароль мой позні,
З чужой далёкай стараны.

Зазвоняць лёгкія падковы,
Ўпадуць са срэбра павады.
Здзіўлёныя нахмурыш бровы,
Не прыкмячаючы бяды.

Прывабнае зямное дзіва,
Паўсвету тоіць цішыня.
Калматая туману грыва
І цень крылатага каня.

Дзе ж тая мілая дзяўчынка
На ростанях перад бядой?
. . . .

Устань хутчэй, не плач, мой сынку,
Адзін павечна ты са мной.

Даволі саннае завеі —
Мы знойдзем лепшую з уцех,
Дай толькі ручкі адагрэю
І атрасу калючы снег.

Накалышу я сон да ранку,
Не заўважаючы ў журбе,
Як плачуць талым снегам санкі —
Маленечкі твой карабель.

Сасняцца новыя палёты
У зорных высях за сцяной.
Не бойся, сыне, адзіноты —
Адзін павечна ты са мной.

Хай будзе шчасце пераемна,
Табе хоць рэшту перадам:

Сваю вясну я недарэмна
Асыпала сівым снягам.

Ізноў імчу паштовым скорым,
Гудуць марозна правады,
Агні зліваюцца і морак...
Лясы... Паўстанкі... Гарады...

Забудуцца згрызоты, звычкі,
Ды сэрца ўсё ж расколе ціш,
Дзе ты, згубіўшы рукавічкі,
Пад снежкай горкаю стаіш.

* * *

— Добры дзень! — У слове звычным
Колькі жалю спакваля...
— Добры дзень... Як паэтычна,
Быццам конус карабля.

Нібы ў сінія прасторы
Белы ветразь мой плыве.
Палахліва нікнуць зоры
У пакошанай траве.

— Добры дзень! — Як смутны вечар,
Штосьці памяць скалане:
Нагадае профіль нечы
І, як воблак, праміне.

— Добры дзень! — Сляза-дажджынка
Упадзе на валасы,
Пахілюся, як сцяблінка,
Ад гарачае касы.

У люстэрку пабялелым
Позірк выблісне ярчэй,
Падымаю я збалелыя
Доўга
рукі да вачэй.

Пасміхнуся сабе горка,
Моўчкі ў келіх пагляджу.

Зноў не клеіцца гаворка,
Як завея да дажджу.

Як жыла і што рабіла...
Хіба збоку не відно?
Нібы голуба прыбіла
На высокае акно.

Падуладна слова стала
Толькі часу-разьбяру.
Можа, старасць, можа, сталасць...
Аніяк не разбяру.

Падразае ў лёце крылы
Ветру зімнага павеў.
Так і ты дачасна, мілы,
Памаркотнеў, пасівеў.

Нібы ўсё яно да месца,
Ды ручай замкнулі льды.
Гэта дружбаю завецца
Ў нашы роўныя гады.

Разматаеш на пачатак,
Як заблытаны клубок.
Адгукнецца каля хаты
Развітання сумны крок.

Юным рухам страпянуся —
Скокнуць зайчыкі пад столь.
У вачах тваіх баюся
Скалыхнуць знаёмы боль.

Неспакой змяню на стому,
Зазірну ў расінках слёз
У адзіна невядомы,
Пераблытаны твой лёс.

Колькі дбала і трывала
Перажыта на вяку!
Мне здавалася —
трымала
Літасцівую руку.

Колькі ў днях дарогі збітай
Лёс здаваўся мне мякчэй,
І свяціў, як дзень, адбітак
Дарагіх тваіх вачэй.

Шанавала, як надзею,
Самы цяжкі успамін...
Можа, сэрцам схаладзела?
Вінаваты, можа, сын?

Захад сонечны над плёсам,
Маладых жаданняў сны...
Адцвілі ў крамяных росах
Мроі-ластаўкі вясны.

Сабяру пялёсткі кволых,
Безнадзейна позніх руж.
Як смяешся невясёла —
Цішыню маю не руш!

Я з-за памяці былога
Не заснула б да відна.
Толькі доўгая дарога
Вельмі горкая цана...

Гэта шчасце за пакуты,
Гэта праўда — за мной,—
Дачакацца той мінуты,
Каб застацца зноў адной.

Па-за буднямі работы
Вобраз твой у яве знік,
Ты прыходзіш з адзіноты,
Як вясёлы маладзік.

Ты прыходзіш, як трывога
Безназоўная ў жыцці,
Каб шукаць сябе самога
І дзівіцца ў адкрыцці.

— Добры дзень, мая самота,
Свет не засці уваччу.
Як асенняя лістота,
Аблятаю, шамачу.

— Добры дзень! — У звон крыштальны
Ручаінкаю плыву.
Добры дзень, мой развітальны,—
Не бядуй — перажыву.

Сваё шчасце — як іначай? —
Прычакаю ў скрусе бед,
Усміхнуся ці заплачу —
Пакланіся нізка ўслед.

* * *

Люблю, на дзень адклаўшы справы,
Дзівіцца горадам з акна.
Так кожны выбера забаву,
Якую вырашыў здаўна.

З падхмарнага наверху ранак
Разнасцежыць мне на зары
Маленства цесныя двары —
Чаромхі цвет, драўляны ганак.

Здзіўлёная, жыву на свеце —
З вясны да холада зімы,
Паўторыцца маленства ў дзецях,
А ці заўважым гэта мы?

Рамонкі змыліся з сукенкі...
І лялькі некалі люляць...
А ўсё здаецца, што каленкі
Не загаіліся, баляць.

Мы лёталі па шэрых схілах —
Завулкаў шустрыя стрыжы.
Дзіцячы смех з дарожным пылам
У Свіслач сплавілі дажджы.

Бульдозер зрыў на тратуары
Кавалкі свету, што таіць...
І толькі дрэвы, нібы мары,
З асфальту нема просяць піць.

Ніхто бялізну там не сушыць.
Бяздомных знішчылі сабак.

І ссеклі разам з дзічкай-грушай
Арэлі босых забіяк.

Мае пагодкі — інжынеры.
Дзе той дамок, сівы, як млын?
Не ўчуеш з новае кватэры,
Як пахне горасна палын.

За цішынёю палахліва
Яшчэ гучыць маленства цуд,
І мы выносім справядлівасць
З гадоў дзіцячых, як прысуд.

Там босы след на схілах росных
Пасведчыць сённяшняму дню:
За ўсё як ёсць — карай дарослых,
Дзяцей ні ў чым не павіню.

Калі ж і вырас сын забойцам,
Калі каханую забыў —
Ты сам забіў кагосьці двойчы,
Ты сам ніколі не любіў.

Яны — наш час. Душы прадмова
Да славы, шчасця і... разлук.
Бяруць наш боль, паўтораць словы
І цеплыню руплівых рук.

Гарэзны тлум гульні дзіцячай
Няхай нікому не пячэ.
Зашкліце шыбу, кіньце мячык —
Усё паўторыцца яшчэ.

І будзе прасвятлелы тварам,
Не зведаўшы жыцця пакут,
Чакаць свой мяч на тратуары
З каленкам збітым шалапут.

Аслепіць сонца шчасця зрэнкі
І крыкам вырвецца раней,
Як задрыжаць яго каленкі
І ножкі зробяцца таней.

Руку спагады і спакою
Яму спашлі на галаву,
Дзіця асфальту гарадское,
Яно падобна на траву,

Што напаверх вясной імкнецца
Адкрыцца сонцу і дажджам.
І б'ецца, б'ецца, нібы сэрца,
Захутае у дым і гам.

Расце і зелянее порстка,
І абганяе новы час.
Любоў, пяшчота, нават жорсткасць
Дзіцячыя — ці не ад нас?..

Мы нараджаемся нанова,
Каб сэрца выслухаць біццё,
Каб зразумець другую мову
І перажыць яшчэ жыццё.

Каб набывалі сэнс турботы
І апраўдаліся гады,
Каб прывід і маёй самоты
Скасіла шчасце назаўжды.

Я знаю працы асалоду,
Кранушча ж і майго жыцця:
— Што ты зрабіла для народа?..
Я гадавала вам дзіця.

Я прагну, каб у гул бяссонны
Мае гады плылі ярчэй
Світаннем мар, вясельным звонам,
Агнём маланкавым вачэй.

Грымяць світальна цэхі зборкі,
Шалеюць рэкі ля плацін.
А я лячу са снежнай горкі,
З якой пачаў дарогу сын.

Хай будзе гэты міг кароткі,
І стане вечным гэты міг.
Адчую шчасця боль салодкі
І дотык першых слоў сваіх.

АЛЬФА

Паэма

І час — пусты, як гук,
Разлука — нібы вечнасць,
І рух ласкавых рук —
Як міг і недарэчнасць.

Блукаю ў цішыні,
Паклікаць немагчыма,
У нескanчоным дні
Не выплакаць вачыма.

За межамі святла,
У далечы маркотнай,
Твой профіль без крыла
І горды, і пяшчотны.

Нявыказаных слоў
Яшчэ бруіцца ранне.
Размежаванне сноў,
Надзеі і спатканні...

На вогнішча ахвяр
Лёс выбера кагосьці.
Я твой запомню твар
І шчасце маладосці.

У промень залаты,
На хараство і мукі,
Я прашаптала: ты...
І працягнула рукі.

Ты думаў пра мяне.
І ў ноч прыйшло бяссонне.
Плыла, нібыта ў сне,
У ціхае прадонне.

А месячкі на лбе
Прарэзалі барозны,
І клікалі цябе
Вясельныя бярозы,

Каб некалі бядой
За лісцем гэтым сумным
Прыйшла я маладой
І стратай неразумнай.

І за шчаслівы міг
Кароткага расстання
Ты здзіўлены застыг,
Паверыўшы ў каханне.

Асенні смутак мой!
Вясновая надзея...
Як жнівень, над табой
Гару і халадзею.

Як сонечны пажар,
З кавалачкаў бурштынка,
Я лёгкі твой цяжар,
Спагадная сцяжынка.

Пераступлю, як зруб,
Жыццё і шкадаванне
Да гэтых горкіх губ,
Бязгрэшнасці прызнання.

Не пашкадуеш ты,
А я паклала сэрца
Адчаем нематы,
З адданасцю зняверцы...

* * *

Каб толькі зноў цябе пабачыць!
Пазнаць твой незабыўны твар...
Відаць, апошні розум трачу
У полымі вычварных мар...

Непрымірымай памяць стала.
Не параўнаеш, каб хацеў —
Твайго аблічча дасканаласць,
Тваёй душы абрыў і гнеў.

Былых адносін дзень марозны.
Зноў акунуся ў тую стынь.
Ты — раўнадушны і цвярозы...
Вачэй стуманілася сінь...

Яшчэ хвіліны нашы помню,
Яшчэ смяюся, дарагі!
Аддаты голас мой нязломны
І пацалунак без тугі.

Мы сустракаліся, як рэкі,
І нарадзіліся з ракі.
Пачуцці нашы, як спрадвеку,
Зліліся болем на вякі.

І словы нашы, як імгненні
Вясновых раніц і начэй,
І рукі, быццам летуценні,
Не разлучоныя яшчэ.

Перажываю дні нанова
І аднаўляю да драбніц,
Перад каханнем, як замовай,
Ўпаду знясілепая ніц.

Не пакідай, мой вечар ясны,
Зляжыўшы крылы на зары,
Як месяц чысты, непагасны,
Як рэха летняе ў бары.

Не пакідай — мальбы празмернай
Ці захаваеш успамін?
І, можа, пагадае вернасць
Пара асенняя рабін?..

Далёкі мой і новы бераг,
Знаёмы даўняю журбой,
Пераплыву, таму што веру —
Неразлучоныя з табой.

* * *

У гэтым прыкрым дабрабыце
З абразай плётак і маршчын,
О, не любіце, не любіце!
І не прыдумвайце прычын...

Заведзены сямейным колам,
Шалёна круціць жорны час,
Бы жартаўнік і друг вясёлы,
Час не знадзеіў доляй нас.

Паміж адчаем і работай
Мінае хутка маладосць.
І толькі мудрасць адзіноты —
Спакой адзіны ў свеце ёсць.

Мне шмат чаго не даравалі
І не даруюць шмат яшчэ,
На кожным новым перавале
Я задыхаюся часцей.

У днях пражытых і астылых
Я трачу сілы і бяру
І паўтараю ціха: мілы...
Я й перад смерцю паўтару!

Мне б толькі выжыць, не упасці,
Каб свет стаіўся і глядзеў,—
Счакаць адну хвіліну шчасця —
Прыпасці да яго грудзей...

* * *

Ты думаў пра мяне.
І ў ноч прыйшло бяссонне.
Плыла, нібыта ў сне,
У ціхае прадонне.

О, колькі гэткіх сноў
Сплыло нябачнай сілай...
Я блытаю ізноў
Каханых і нямілых...

Яны пайшлі ў гады,
Пакінулі няспешна,
Без болю і бяды,
З ласкаваю усмешкай

У ціхай старане
Суцешу сум і стому.
Кахаў ці хто мяне? —
Не ведаю. Не помню.

Ці варта пакрывіць
Сумленнем паэтычным?
Мне выпала любіць,
Хоць гэта непрывычна...

У строгі, дзіўны век,
Растрачаны і пільны,
Вялікі чалавек —
І разам з тым — бяссільны.

Яго бяссільны гнеў
У смутку даравання,
Нібы птушыны спеў
Ці навальніца рання.

Што памяці сляза
Перад нябытам смерці?..
Што вастрыня ляза,
Калі сляпое сэрца!..

На шляху за табой
Цярплю шыпы старанна,
Гатова да любой
Пякучай самай раны...

Гатовая да страт
І нематы магільнай...
Ўсё павярнуць назад —
Я не змагу няўхільна.

* * *

Ляці, мой лепшы сон,
У неба на грамніцы,
У цішыню і звон
Вясновае сталіцы.

У першы крыгаход
І летуценнасць мая,
Мне зноў шаснаццаць год!
Я вечнасць абдымаю.

Калі ж і ёсць той бог,
Што злым хаваўся ценем,—
Хай ступіць на парог
І стане на калені.

НАТХНЕННЕ

Паэма

Дажджлівых раніц пазалота,
Нячутны сон у спеў травы...
І толькі ты, мая работа,
Як Млечны Шлях — да сінявы.

Адной табе служыла верай
І прысягала ў цяжкі дзень,
Калі схіляўся над паперай
Мой па-юначы светлы цень.

З табою мучыла бяссонне
Забытых, неспазнаных слоў,
І засынала над бяздоннем,
І абуджалася ізноў.

Завеі ў днях заледзянелых...
Калі вы клікалі? Куды?
Адзін радок надзеі белай,
Уратаваны за гады.

Спакоем цешыла употай,
І гартавала ад нуды,
І забывалася, што потым
Не адвярнула ад бяды,

Як засцілаўся ціхім болем
Мой недаверлівы пагляд,
Як сэрца рвалася на волю,
Туды, дзе днеўся далягляд.

Дзе ўсё было неспадзявана
І варта многа перажыць —

Прадвесні, восені туманы
І маладое шчасце жыць.

Што з працы дзень мой пачынаўся,
Няхай не вечнага пяра,
Што кожны ранак пасміхаўся,
Як незабыўная пара.

Хіба калі была няшчырай
Ці памылялася зашмат?
Надзей маіх залётны вырай
І маладзік — мой бедны брат.

Калі цяпер спакойна ўзважу,
То аддзяліць я не змагу
Ад клопатаў гадоў паклажу,
Ад радасці былой — тугу.

Што пераэкытае злілося
З наіўнасцю жыццёвых мар,
Перабалела і здалося
Як у чужым люстэрку твар.

Што я даўно зусім не тая,
Якой запомнілі мяне.
Блакіт вачэй растаў растайна
У задуменнай сівізне.

Спакою, міру зычу дому,
Малю спачынку кожны год
Ад несканчонасці і стомы
Знаёмых будняў і турбот.

Пісьмовы стол цішэў маўкліва
У калаўроце марных дзён,
Ён час узважыў справядліва
І вызначыў жаданы плён.

Як на яго паверхі строгай,
Нібы далонь мая лягла,
Маршчынкамі мая дарога
Да маладосці і святла.

Мой друг адданы і маўклівы
Трывог і радаснай пары,
У адзіноце зіхатлівы,
Даверлівы на вечары.

Гадзінай позняй і сціплай
З ім заставалася часцей
Паводле гутаркі нясмелай,
Забытая паміж гасцей.

Я спасцігала мову рэчаў,
Я існасць вызначыць магла,
Пасля ўчынкаў недарэчных,
Спазнання мудрасці і зла.

Знак барацьбы і прымірэння
Тут быў напісаны крывёй
Цаной жыцця, цаной натхнення
У працы катаржнай маёй.

Хай шлях паэта не пазначан
Высокім лёсам у багоў,
Людское слабасці нястачы
Здавён усклалі на яго.

За боль жыцця, загадку смерці —
Усё, што мучыла спрадвек,—
Пражыць паэту трэба сэрцам,
Таму кароткі ў песні век.

З прысуду вечнасці суровай
Хай забываюцца яны —
Неразлічоныя, як словы,
Неразгаданыя, як сны.

Я слаўлю дар вялікі мовы
З вяршынь высокага быцця,
Над светам будучыні новай
І чалавечага жыцця.

Памру. Не ўспомняць... Не паверадь...
У непаўторнасці вясны
На гэты жоўклы ліст паперы
Ці адгукнешся ты, мой сын?

* * *

Мой друг стары, мой друг сардэчны,
Навошта ветласці парад?
Не прызнаю я ісцін вечных
І неаспрэчаных парад.

Прыйду, спакоем утрапёна,
І па шаноўнаму званку
Падам, прывычная, з паклонам
Для паслядоўнасці руку.

З усмешкай стану і прыветам
Ля безназоўнага стала.
Яшчэ мой смех гарыць над светам,
Яшчэ ў вачах маіх імгла.

І бесклапотна твар патухлы
Набліжу, гордая, ў мальбе.
Не выдам я ніводным рухам,
Неасцярожная, сябе.

За строгім сэнсам кабінета,
Адкуль не ўявіш далячынь,
Як перад вамі быць паэтам,
Згубіўшы логіку жанчын?

Але, змірыўшыся з размовай,
Услаўлю прыгажосці цуд,
І вашы сумныя вымовы,
І безнадзейны ваш прысуд.

Гляджу, самавадзейна, можа,
Як нас паэзія звяла,
Нібы акцёраў перад ложай
Ля рампы яркага святла.

І вы запомніце, як сцэны,
Гатовыя спыніць рукой, —
Вачэй і твараў перамены
І цень заслоны трапяткой.

І вы адчуеце свабоду,
Каб зноў душою зберагчы

Маўчанне слоў і аслоду,
Не разумеючы прычын.

Што лёс чужы непадуладны.
І, думак абарваўшы ніць,
Казённым словам і загадам
Яго нікому не змяніць.

Што я, як птушка, б'юся ў сеці
І не паверу вам спярша,
Што ў сіняках балючых мецін
Мая дзіцячая душа.

Так, адхіліўшы недарэчнасць
І паслядоўнасць на бакі,
Прыміце толькі чалавечнасць
У слабым поціску рукі.

І скрозь вясны і восень замець
Пайду, як воблак, ад акна.
Пакіну вас і вашу памяць
Не адзінокая — адна.

З цывілізацыі тыповай
Мы многае зрабіць маглі,
Данесці мусім дзецям мову,
Што нарадзілі нам палі,

Якую дзед складаў пакосам
І кляў Пярун перад дажджом,
Бабуля, што снавала кросны,
Дзявоцкім бавіла плачом.

Якую з малаком прымала,
Калі не ўмела гаварыць,
Як песню, што спявала мама,
Як сонца, што для нас гарыць,

Што з намі ўсе шляхі схадзіла
І засталася толькі тут —
У словах «маці» і «радзіма»,
У незабыўным «родны кут».

Быць не баюся старамоднай,
Пяю пра першую зару.
Я тым і звязана з народам,
Што роднай мовай гавару.

Калісьці ў міжпланетнай стыні
Гадоў зямных пакіну груз
І паўтаруся зноў у сыне,
Бо ён таксама беларус.

І зімы лютыя, і леты
З ім будуць днецца і зарыць,
Ён зможа моваю паэта
З краінай цэлай гаварыць.

І незабыўна след сатрэцца,
І кане голас у раку,
Ці будзе біцца гэта сэрца
У незавершаным радку?

Дзіця, прачніся новым ранкам,
У свет прыслухайся ізноў,
Пазнаеш словы калыханкі
Матуліных далёкіх сноў.

Не трэба славы і багацця,
Ды і ў каго яны былі?
Ўсё пачынаецца ад маці,
Ад мовы роднае зямлі.

* * *

Зёлкі на лекі любіла
Змалку бабуля збіраць.
Імі труну я накрыла,
Як надышло паміраць.

Ноч помню як перад богам,
Як за мяжой небыцця,
Смерць. Цішыню за парогам,
Неразгаданасць жыцця.

Доўга трымала я ўпотай
Рукі старыя ўдавы.
Струджаныя ад работы,
Горкія — ад травы.

Днела палоскаю сіні
За нематою сцяны,
Як гэта рукі астынуць,
Заледзянеюць яны?

Вось і світанне растала.
Так пільнавала дарма.
Холад. Бабулі не стала,
Я зразумела: няма.

Шоргала жоўтае лісце
У скрыжаванні акон.
Хто ж мяне перахрысціць
Ля пачарнелых ікон?

Хто ж мяне гэтак усцешыць,
Будзе туліць да грудзей?
Стрэне ласкавай усмешкай,
Як пабрыду між людзей?

Даць мне параду захоча,
Выглядзіць з-пад рукі?
Ціха закрыліся вочы,
Як адцвілі васількі...

Твар свой аціхлы дрыготна
Як нахілю да яе?
Знаю цяпер, што смяротныя
Я і нашчадкі мае.

Што і ў жыцці гэтым цяжкім
Можна за ўсё дараваць
Толькі за тое, што страшна
Ў муках балюча ўміраць.

З цемры пякельнай і тлену,
З гора людскога і зла

Бабка прайшла непісьменнай,
Знала, навошта жыла.

Знала адно — гэтак трэба,
Бо працавала часцей
Дзеля зямліцы і хлеба,
Дзеля няўдзячных дзяцей.

Вынесла годы і мукі —
Не палічыць усяго,
Потым жыла дзеля ўнукаў,—
Хто ж пасмяецца з таго?

Вось прынялі яе цела
Свет і адрынуты мір,
Так, як яна захацела —
Жоўты пясочак і жвір.

Я не малілася богу.
Толькі адно папрашу —
Той, хто пазваў у дарогу,
Дай ёй спакой на душу.

Дай у спачынку паслухаць
Песню вясновай раллі.
Стане зямелька ёй пухам,
Бо яна выйшла з зямлі.

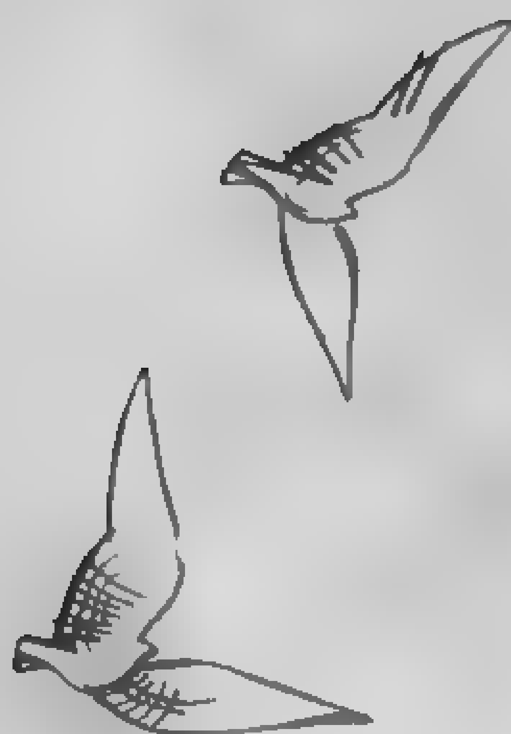
Я ж запалю — гараджанка —
Як загадала, свячу.
Ў голасе чыстага ранку
Крыкам дзіцячым крычу.

Быццам мяне нарадзіла
Ў лоне зямлі і дажджу.
Ў свет, найвялікшае дзіва,
Незразумела гляджу.

Шлях мой у шчасці пакутны.
Моўчкі схілю галаву.
Як ля дарогі трыпутнік,
Неспадзявана жыву.

Дай жа мне словы натхнення,
Сэрца і рукі твае!
Вечнасці толькі імгненне,—
Як мне цябе нестае!..

Каб за пражытыя годы
Ўслед зразумець спакваля —
Песні і мова народа:
Маці. Радзіма. Зямля.

ГРАМАТЫКА

НОВЫ ГОД

Мой Новы год — як ліст паперы,
Раскрыты будучаму дню,
Сатканы з памяці і веры
І чыстых водбліскаў агню.

А памяць хутка састарэе.
Растраціш веру ад нягод.
Агонь, як міг, не абагрэе —
І застанецца Новы год.

Я зноў схілюся над паперай,
Нібы гартаючы часы.
Майго жыцця салёны бераг
Пазначаць вершаў галасы.

Хай слова нашае нявечна,
Ды несмяротны мовы гук,
Жыццёвай існасці бясспрэчнай
Не аднавіць пражытых мук.

І той радок, што захавае
Маёй душы і дзён працяг,
Няўтольна ў словах паўтарае
Жывую прагу пачуцця.

Калі, удзячная без меры,
Адчую крок і часу ход,
Са мной, як белы ліст паперы,
Парог высокі — Новы год.

* * *

Дзесяцігоддзі прамінулі,
Але не спіць стары салдат,
Трывожыць дзень,
як посвіст кулі,
У скроні б'ецца,
як набат,

Калі выходзяць ветэраны
На плошчы
у святочны дзень,
На вочы ўдоў і закаханых,
Шчаслівых маладых людзей.

Іх сівізна забытым жалем
Напомніць іншы далягляд,
Старыя ў золаце медалі
І строгі ў гордасці пагляд.

Што выпала ім развітацца,
Не далічыць былых сяброў,
Жывымі на зямлі застацца,
Аддаўшы сэрцы, мары, кроў.

А твары свецяцца ў праменні,
І свет яўляе новы цуд.
Схіліся нізка, пакаленне,
Іх жыцці — марнаце прысуд.

ХЛЎТУРЫ

Так непазбежна
 развітальныя,
Як з долу стылага
 пясок,
Цяклі прамовы пахавальныя,
Павольна,
 што з бярозы сок.
На ціхіх могілках,
 за лесам,
Каля сырой яшчэ
 труны
Хвалілі людзі
 паэтэсу,
Не ўсведамляючы віны,
Не разумеючы
 расстання,
Спалохана
 на той мяжы,
Як адышла яна
 ў світанне,
А кожны з іх
 чамусьці
 жыў.
І набліжаўся,
 хто адразу
Ад хвалявання пасмялеў,
Каб прачытаць
 прысуд адказу
На твары
 маладым яе.

І міг адчаю
гэты скрушны
Усіх наблізіў
да святла —
Сяброў,
і родных,
і двурушных,
Тых,
хто жанчыне
зычыў зла,
Хто мераў з ёй
жыццё і сілы,
Хто ненавідзеў
і любіў,
Цяпер
праводзіў
да магілы...
О, чалавечнасці парыў!
Быллё
адчай прыглушыць звыкла,
Ды ўзнікне
з Дантавых кругоў
Вам сын яе,
нямы ад крыку,
Як свечка,
шыйка
тонкая яго.

Назвы
не помню
вуліцы —
Свежае,
як лісцё.
Ліхтар
адзінока туліцца,
Светлае забыццё.
Выходзіла
так даверліва,
Засмучана
ўдалячынь
За радасцю
пераменлівай,
І раніца —
на плячы.
Хвіліны мае,
струменьчыкі,
Разбегліся
капяжы
Па вуліцы,
па каменьчыках
У верасні
і дажджы...
Што пройдзена
і нясходжана,
Па памяці
я злажу,
На вуліцу
заварожана

Употайкі
пагляджу.
Бяжыць яна
за праменнямі
Ранейшая
ўдалячынь
З трывогамі
і сумненнямі,
І раніца —
на плячы.
Дзіўлюся,
зачараваная,
Раўнуючы
весялосць,
Забытая,
закаханая,
Вяртаюся
ў маладосць.

* * *

Я
пазнаю
тваё сэрца
Ў кожным
лістку
трапяткім.
Што
напалам
разарвецца
Ад неабачнай
рукі.
Я
пазнаю
тваё сэрца
Ў першым
праменьчыку
дня,
Што на блакіце
заб'ецца
Ў свеце
без краю
і дна.
Там,
дзе агню
разгарэцца,
Кропля расы апячэ,
Я
пазнаю
тваё сэрца,
Напаўжывое
яшчэ.

Я
пазнаю яго
горка,
Ўзяць
баючыся
з рук,
Як
невядомую
зорку
Шчасця,
надзеі,
мук.

* * *

Сонца
        ў сасновай развілцы
Рыжы
        ўшчаміла
                бачок.
Ручкі
        раскінуў,
                як крылцы.
Спі,
    залаты светлячок!
Я
  над табой
            прасціраю,
Як засланяю
            агонь,
Ад невядомага краю
Чыстую
        ў леце
            далонь.
Вось
    ад цябе
            адыходжу
Смехам,
        дарогай,
            вадой.
Помні мяне
            прыгожай,
Помні, сынок,
            маладой.
Ты —
    маё шчасце
            ў бязмежжы.

Голас,
падораны
дню.
Што мне
жыцця незалежнасць?
Знаю:
сыду ў цішыню...
Толькі
асветлены тварык,
Сіняе
неба
з краёў —
У цемры —
адзіны ліхтарык.
Беднае
сэрца маё!..

* * *

Мае неадасланыя пісьмы,
Ненапісаныя
паэмы!..
Развеяны
зорны прысак
Пеpажытага
і дарэмнага.
Як дзеці,
ненароджаныя,
У смутку жаданыя,
Словамі
растрывожаныя,
Амытыя
туманамі...
Учынкі мае
недарэчныя,
Сустрэчы
балючыя...
У памяці
сунярэчлівай
Сумленне сваё
мучаю.
Што следу
ў жыцці
не пакінулі,
Нервовыя,
раскіданыя,
У невядомае
зрынулі,
Пакрыўджаныя,
ненапісаныя.

Цяпер
шкадаванне
прыхоўваю:
Мінулае,
што не крыкнула?
Замяняю
пачуцці словамі.
А пісьмы пісаць
не прывыкну.

* * *

Без назваў
дні мае і вершы.
І што запомніцца ў канцы? —
Апошні бой
ці пройгрыш першы,
Надзея
ў горасным вянцы?..

А можа, ты,
маё каханне,
З якім нядоля развяла,
Што прыняла без пакарання,
Бо слабай
у жыцці была...

Калісьці
ў ціхую гадзіну
Малюся я
за свой спакой:
— Пакінь мне, божа,
толькі сына
Пад міласэрнаю рукой.

* * *

А ёсць каханыя,
якім не здрадзіш,
Чый успамін выносіш, як пажар,
Як белы колер
у вясновым садзе,
Як насланнё і патаемны дар.

Не звадзіць муж,
і дзеці не прытомяць,
Мае гады,
што кропелькі крыві.
Не пакідай.
Пакінуўшы — успомні.
Хоць перад смерцю шэптам пазаві.

Вярнуся я нячутна, бездакорна,
З мінулых дзён
і вобразаў былых.
Схілюся я да ног тваіх пакорна
І прыпаду да любых рук тваіх.

Мы памыляліся абое часта.
Хто ж вымярэнне наша абарваў?
А я твая загубленая частка...
Калі любіў,
чаму ж не даравалў?..

Быў мудры той,
хто вырашыў над светам,
Што удваіх ніколі нам не жыць,

Што немагчыма шчасце для паэтаў —
Не падзяліць
і разам не зладзіць.

Вось адыду,
далёкая,
над полем
Ніжэй зямлі і запылёных траў
І паўтару
над вечнасцю і болем:
Калі любіў,
чаму ж не даравау?..

* * *

І навальніцы
і грамы,
Жыццёвы ўсплеск
і рып уключын...
З прыродай адчуваем мы
Ўсю непазбежнасць рэвалюцый.
Лясны заслон
маўклівых хвой,
Смуга бяроз
і голас буры —
Удалеч клічуць
за ракой,
Дзе нараджаюцца віхуры.
Азораны маланкай плёс —
Пакінуты,
пусты,
раптоўны,
Як чалавечы
час
і лёс,
Як міг паэзіі
чароўны.
А ў горадзе
плывуць дамы
І дождж
у шале нізвяржэння,
Бяжым
пад хмары і грамы
У цуд адвечны
адраджэння.

* * *

Мрою часта
скрозь радасць,
сон
і адчай,
Калі прачынаюся
раніцай мглістай —
Ля дома майго
звініць ручай
Нечаканы,
чысты.
Вось акунуся
ў даўні сум
У невядомым «сёння»,
Твар нахілю
ў празрысты шум,
У ваду —
далоні.
Ад прахалоды
быццам лягчэй.
Рукі ў ваду апускаю,
Цяжар неад'емны мой
стане лягчэй,
Туга знікае.
Слухаю песню
старую
вады,
Верачы
плыні імклівай,
Быццам не зведала
новай бяды,

Заўсёды была
шчаслівай.
Быццам маленства майго гады
Зноў павярнуліся кругам,
Спакой і блакіт
у люстэрку вады,
Вясёлка
над росным лугам.

* * *

Што падарыць змагу за сэрца,
За гэту любасць дабраты?
Адно жаданне —
абагрэцца,
Адтаць з халоднай нематы.

Майго спакою не парушыш.
Я выйду на тваё святло.
Завея студзеня цярушыць,
Хай замятае,
што было.

Цябе праводжу і страчаю,
Падумаю,
што назаўжды.
І крыкнуць
птушкамі адчаю
Мае шчаслівыя гады...

* * *

Я глыбы дзён крышу,
што крыгі,
Не заўважаючы крыві.
Як цяжка
пішацца мне
кніга
Сумненняў
страчанай любві.
З надзеяй
сэрцам абнаўляю,
Што забываць пара
даўно,
Апошні боль свой
бласлаўляю,
Адстоены,
нібы віно.
Прыгу́блю,
як расчараванне,
Салодкі ў часе
успамін
І слова позняе кахання,
Акрэсленае між галін.
Я вобраз мілы
забываю
Ці намагаюся забыць,
Стаю над прорваю,
над краем,
Дзе немагчыма ўжо любіць.
Дзе наслаіліся
штодзённа

Сям'я
і горкі дабрабыт,
І праімчаў
мой конь шалёны,
І пасівеў
тугой
блакіт.
Даруй за ўсё,
за боль
і холад,
За квецень,
што рассыпаў май.
Трымай каня
за срэбны повад,
Не азірнуўшыся.
Бывай!..

* * *

Усё, што мы маем, карысна,
Толькі б чаго не згубіць.
Гора
  і роспачы прысмак —
Цяжка такое забыць.

А немата адзіноты,
Здрада няверных сяброў...
Толькі б
    хапіла ахвоты —
Сцены паставіш з муроў.

Так, як будуецца крэпасць,
Так, як гартуецца сплаў,
Нас вывяралі на крэпасць,
Хто пераможца —
      паўстаў.

І забываюцца годы,
Хтосьці затрубіць адбой.
Толькі наперад заўсёды.
Заўтрашні дзень —
      гэта бой.

ГАЗЕТА

Пракураным
у цемры
калідорам,
Дзе смерч бы да куродыму
прырос,
Імчыць кур'ер
сваім раскладам скорым
На свежы след
адціснутых палос.
Дзе за дзвярмі
канчаецца паўсвета,
Нязвыклага
збянтэжыць антураж,
Без продыху
вярстаецца газета,
Бесперапынна
курыць метранпаж.
Дзе слова быццам падае
ў разоры,
Нібыта марш,
гучыць станочны грук,
Дзе чарадзейнасць
і жыццё набора,
Што не паверыць немагчыма
ў друк.
Праходзілі тут
дні мае і ночы
З натхненнем
і на поснага жыўца
Паміж сяброў
і між старых рабочых

На прастаце
краплёнага слаўца.
І лёгкі час,
нібыта ад прычала,
Тут адрываўся,
ловячы палёт,
Цярпліва сэрца
ўпершыню змаўчала,
Параненае
словам навылёт.
Тут вывярала
нашых дзён садружнасць
Нялёгкае работы забыццё
І паўставала
перамогі мужнасць
За лепшы час,
за новае жыццё.
Пад ціхі рып
старэнькае планеты
Маіх гадоў
збіраецца лістаж,
І як раней
вярстаецца газета,
Беспярэпынна
курыць метранпаж.

* * *

Цвітуць сады на Беларусі.
І раніцай
скрозь белы сон
Адчайна сэрца прагне ў скрусе
Па маладому свету дзён.

Цвітуць сады
маёй радзімы.
Як разліліся берагі
Вясновай квецені і дыма,
Шчымлівай радаснай тугі!

Калі пакліча
дзень прывычна,
Такі звычайны ў халады,
У шматгалоссі змен фабрычных
Мне помніцца —
цвітуць сады.

І верыцца —
ў будзённай працы
Таксама ёсць
шчаслівы плён,
Душы абноўленай багацце,
Вясновы кліч
і мары звон.

* * *

Старую выберу рыдлёўку,
Як слова мілае знайду,
Каб ускапаць спагадна зноўку
На долю новую граду.

У камяках зямля сухая.
Я з непрывычкі гну спіну,
Старое лісце атрасаю
І зноў капаю даўніну.

Хоць сад чужы,
                    але вясновы,
Адпачываю на камлі
У асалодзе працы новай
І цёплым дотыку зямлі.

Я чую
          лёгкае трымценне
Галін у гомане лясным,
І чыстых воблакаў свячэнне,
І ласку ціхую вясны.

Спакой і змор
                    ад працы простай,
Калі пазнаць хачу зямлю,
Шчаку да белае бярозы
Неспадзявана прытулю.

Маіх пястач
                    і дум бярэма
Кудысьці знікне ў занапад.

Якія могуць быць праблемы,
Як дзівішся
на гэты сад?

Калі,
як зайчык у далоньцы,
Пупышка першая дрыжыць,
Жывое
цягнецца да сонца
І сэрца поўніць прага жыць?..

Дзіцячай
свеціцца галоўкай,
Свет абуджаецца ад сну.
. . . .

Я зноў хілюся
над рыдлёўкай,
Нібы капаю даўніну...

* * *

Не над табой я плачу —
над сабою,
Над маладым
і страчаным жыццём,
Над болем
з непрытомнасцю прыбою,
Над вечнасцю,
што парасце трысцём.
Аціхлаю
прытулена шчакою,
Як зведаўшы
адгадку нашых мук,
А ты адмежавалася
спакоем
І нерухомым
скрыжаваннем рук
Ад гэтых слоў,
акрыленых у веццe,
Ад існасці
і гордасці жыцця,
Ад хісткасці сяброў
і проста смецця
Стамілася
ці не знайшла працяг.
Прыходзіць смерць
раптоўна, непапраўна,
І немагчыма
страту зразумець.
Адной душой паменшала,
і ўяўна

Па кімсьці зорка
скончыла гарэць.
А мне адной
застацца без жадання,
Ісці бясконцым шляхам
у гады
На водсвет шчасця,
на мальбу кахання,
На адзінокі свет
у халады.
І ціхі мой прытулак не пазначан.
Нібы згубіўшы
Арыядны ніць,
Не над табой —
я над сабою плачу,
І сумна
лес на могілках шуміць.

* * *

Два жыцці нашы —
                    дзве рачулкі,
Бягуць у яве цераз сны
Насустрач дням і шчасцю гулка,
Насуперак
            гадам вясны.

То раўнадушна,
                то гулліва
Пяюць каменьчыкі ў вадзе...
Ці размінуцца нам шчасліва,
Каб не пабачыцца нідзе?

Ці разам зліцца назаўсёды,
Каб век нядоўгі
                так цячы
Да прыстані
            на ціхіх водах,
Да зор
        у яснае начы?

Але ж
        у долі недарэчнай
Мы не зліёмся назаўжды.
Парогі нашае сустрэчы —
Абрывы гневу
            і вады.

Паслухаўшы чужую волю,
Мы рвёмся
            ў розныя бакі.

Не разміёнемся мы ніколі,
Упартыя,
як дзве ракі.

Мой мілы,
я душою стыну,
Мой гнеў расплёсканы ў вадзе,
Гады,
як дужыя плаціны,
Прыціснуліся да грудзей.

Павялі гордыя лілеі
Дажджамі восені ў журбе,
І берагі,
як дні,
змялелі,
Што не паслухала цябе.

* * *

О, мая найшчаслівая раніца!
Растрывож маё сэрца ў вясну.
Не заснула,
а быццам паранена,
Абарвала
да болю струну.

Непрыкаяная
і няўтульная
Я хаджу
ад сцяны да сцяны,
Як трывога па хаце матуліна,
Пакараная без віны.

Яшчэ сонца
завідна хмурылася.
Вецер лёгкія крылы зламыў,
Я хацела,
каб нешта змянілася,
Так чакалася! —
памажы...

Выглядала за вокнамі шэрымі,
Як прачнуліся будані,
Засмучоная
ў горкім цераме
Без жаданае навіны.

Ты масты залатыя раскінула
Над бяздоннем
і болем начэй,

Прадчуванне
пакутліва згінула.
Я надзею вітаю яшчэ.

Як над полем і горам
трысцінaчка
Веснаходнай жывіцца вадой,
Я гару табой,
залацінaчка,
Быццам некалі... Маладой...

* * *

Уславім,
нарэшце,
пасрэднасць —
Заканамерную ў прыродзе,
Трывалую пераемнасць
Чалавечага асяроддзя.
Звычайныя людзі
і словы,
Звычайныя
нашы нарывы.
Я дзякую праўдзе суровай,
Пасрэднай
і крыху наіўнай.
Сваю
адчуваючы беднасць,
Хаваючы
бездапаможнасць,
Хілілася
ў непазбежнасць,
Цябе
не пабачыўшы, можа
Але ж
у будзённасці шэрай
Хіба не спазнала б я сёння
Цябе,
запаветны мой бераг,
Калі б ты застаўся
штодзённым.
Калі б нарадзіўся
звычайным

І тварам,
і рухам звыклы
Без неразгаданасці
тайны,
Без наканаванай памылкі?
І свет
услаўляю, як дзіва,
Жыццю саступлю
і прыродзе.
Пасрэднасць,
што нас нарадзіла,—
З нязвыклым
у даўняй згодзе.

* * *

Маё забытае маленства!
У полі стану на мяжы.
Вясна і летняе шаленства,
Такія цёплыя дажджы...

За луг,
у купіны парослы,
Распасціраўся далягляд.
Адкрыцці свету
і дарослых —
Ніштто
не вернецца назад.

Цяпер усмешкай безназоўнай
Я развітаюся з табой.
Магчыма
сэрцу біцца роўна,
Калі суцешыцца журбой.

Люблю чамусьці
развітанні.
Праводзячы,
услед гляджу,
Нібыта кожнае спатканне
Згадае новую мяжу.

А я да страт
даўно прывыкла.
Адмецін часу
не лічу.

Ніхто
майго не чуе крыку,
Ды я над болем не крычу.

Ну што з таго,
калі праводжу,
Калі страчаю не яго?
А зразумець ніхто не можа,
Што я чакаю аднаго,

Што блытаю на падабенства,
Шукаючы адзіны твар,
І не адрозніць,
бы ў маленстве,
Мне яву простую
ад мар.

* * *

Вось і скончылася чароўная
Казка нашых размоў і прыкмет,
Загубілася,
як раптоўнае,
Між дарог
і далёкіх планет.

Абступіла надзвычай рэальнае,
Як разрэзала вастрыё,
І баліць
у радках развітальнае
Толькі слова і сэрца маё.

Толькі міг
у разрынутай памяці
Захаваў родны голас,
пагляд.
А жыццё ўсё цячэ,
не мяняецца,
Павярнуць немагчыма назад.

Застануся другой
ці ранейшаю,
Ці пазнаеш мяне праз гады? —
Па вясне —
як тугу саладзейшую,
Па зіме —
як звядуць халады?..

Золка ў хаце маёй разгараецца
Палахлівы агеньчык начы.

Ўсё шчаслівае —
                              паўтараецца,
Не дашуквайся да прычын.

Беражы,
                калі гэта скончыцца,—
Успаміну былое цяпло.
Мне жыццю
                        так падзякаваць хочацца:
У другіх
                і таго не было.

АПОШНІ ВЕРАСЕНЬ

Верасень,
цёплая мая рака,
Лісце не абляцела.
Восені голас,
сонца шчака,
Маё залатое цела.
Зачаравана
ўдалеч гляджу,
Дзе сыходзяцца ўскрай дарогі.
Свежае поле,
подых дажджу,
Хвіліны перасцярогі.
Вось мне здаецца —
зноў палячу
У светлае падарожжа,
Лёгкае ў промні
слова «хачу»,
Горкая кропля —
«можна»...
Не нарадзіліся
слёзы яшчэ,
Усмешка блукае на твары.
Верасень цёплы
ракою пячэ
Незразумелы,
як мары.

ТАДЖЫКІСТАН

І вось лячу я
цераз горы,
Унізе віднее туман,
І нестамлёныя маторы
Нясуць мяне
ў Таджыкістан.
Як быццам радасць ад заручын
У лепшы свет
на схіле дня,
Дзе горды перс
пад сіняй кручай
Купае
белага каня.
І шлях мой
радасцю пазначан
У прадчуванні пекнаты,
Нібы падковы
след гарачы
Ля паднябеснай нематы.
Дом пакідаю з асалодай,
Хоць прагна часу нестае,
Каб сэрцам вечна
піць свабоду
І вочы чорныя твае.
Каб адрадзіцца на закланні
Вяршынь і траў,
дзе горны дух,
І паўтарыць адны жаданні —

Дзіцячы сон,
шчаслівы рух...

Калі над полем неабсяжным
Згасае
восені крыло,
Што будзе потым —
хіба важна,
І хто паверыць,
што было?..
Я абганяю
час і долю,
Ірвуся
з путаў
і надзей
І веру ў шчасце,
як ніколі,
І спадзяюся на людзей.
Хоць не змагу
табе адкрыцца,
Якой хвілінаю жыву,
І знікну ўслед за бліскавіцай
У спапялёную траву.
Ці стану
каменем гаючым
На той сцяжынцы,
дзе штодня
Мой горды перс
пад сіняй кручай
Купае
белага каня.

* * *

Ці назаўжды?.. — спытае любы.
І я спытаю — назаўжды?..
Нібы да беражнае згубы
Вядуць глыбокія сляды.

Я дня твайго прыход вітаю,
Хаваю белую свячу.
У снах шчаслівая лятаю,
Але над кручаю лячу...

ПРАШЭННЕ

Як завяршэнне —
І я старэю...
Іду з прашэннем,
Прасіць не ўмею...
Акон праёмы,
Сінеюць словы,
Каўчэг прыёмнай,
Паркет дубовы.
Зноў перад Вамі
Стаю, як здрада,
Над берагамі
Сноў,
        зарапада.
Ці можна ўбачыць
Мяне так блізка?
Не многа страчу —
Схілюся нізка.
А Вам дзівіцца
З высокай мерай,
Каб не разбіцца
Ў маім зняверы,
Не падмануцца
Ў другім чаканні
Галінкай гнуткай
І смуткам ранняя.
Ваш позірк строгі
Не палымнее,
А твар з дарогі
Яшчэ цямнее.
Ускалыхнуся
На водар мая.

Каханне ў скрусе —
Усё, што маю.
Бунтуе ў вочы
Дакор і сіла —
Не, я не збочу!
Я Вас прасіла!..
І гром з-пад столі
У бліскавіцы.
Няўжо даволі? —
Прашу я ніцма.
Няўжо даволі?
Замест адказу
Пагляд, не болей,
Нібы абраза.
А можа, памяць
Ці шкадаванне?
Судзіце самі
Без пакарання,
Згадайце потым
На ўлонні лета
Мой шлях кароткі
Любві паэта.

* * *

Калі паэт каханнем ахвяруе?
Гартаю лірыкі любоўнай стос.
Зусім цябе я, мілы, не раўную.
Мой сад галінкі белыя атрос...

* * *

Даруйце ўсе,
каго я здзекам біла,
Хто затаіў
пагарду, крыўду, злосць.
Я плачу зноў, таму,
што разлюбіла,
Каторы раз
згубіла маладосць.

І юных дзён
з сабой не павяду я.
Як адгарэлі прыгажосці сны.
Я плачу зноў —
ніхто не пашкадуе.
Мне сто гадоў —
не верыць толькі сын.

* * *

А мы з табой —
як два метэарыты,
Сустрэліся ў касмічнае начы,
І зрушылі прывычныя арбіты,
Уздрыгнула зямная далячынь.

Якой прынукай лёсы нашы спарыць
І ядзерныя выбухі душы?
Сустрэчы нашы —
тысячы аварый
Нябачных трас блакітнае цішы.

А мы з табой —
як знакі задыяка —
Грывасты Леў
і лёгкі Казярог.
Дык падніміся велічна і ярка,
І царскі рык хай страсяне аблог.

Гарыць пажарам
ярасная грыва,
Ахвяры нема курчацца ля ног.
А Казярог
заўжды быў палахлівы,
І адзінокі
з веку Казярог...

* * *

Не дакарай мяне,
жанчыну,—
Я зведала кахання мала.
Усё адшукваю прычыны:
Чаму,
чаму цябе спаткала?

Адрозні сам
ад плётак былі
Майго святла і раўнавагі.
Мяне так часта не любілі,
А можа,
толькі раўнавалі.

Даўно ўжо звыкла
з болем вецце.
Як дзічка ў полі на узмежку.
Ты азываешся,
як вецер,
На легкадумную усмешку...

І без цябе прадвесне мая
Апошняй зоркаю астыла.
Я толькі сына абдымаю
І сню цябе начамі,
мілы.

* * *

Са слядамі былой прыгажосці,
У барознах грахоў і стыхіі
Ты здалёк
нагадаеш кагосьці
Зманам вечнасці
і небасхіла.

Атруціў і замучыў каго ты?
Узвялічыўшы,
потым нізрынуў?
Мне памроіцца вобраз пяшчоты,
Так баюся за гэту хвіліну.

Незвычайны.
Не будзеш са мною.
Не адкупішся ў бога за хабар.
Я ж навек застануся зямною,
Пакаронай,
смяротнай і слабай.

* * *

Я не люблю цябе,
і ты нямілы.
Шалёная,
як снежны ком ляплю.
Я ненавіджу,
што цябе любіла,
І ненавіджу,
што не палюблю.

Апоўдзень мой увосень не замглёны.
За боль свабоды,
прадчування міг —
Ты мой праклён,
дык будзь жа благаслаўлёны,
Як першы ўздых
і прадсмяротны ўскрык.

* * *

Падаць руку на развітанне
І не парушыць
                    тым закон,
Нібыта ў горасным прызнанні
Пакінуць
            ветлівы паклон.

Пакінуць рух
                  і радасць слова
За паваротам галавы,
У думках
            аднавіць нанова
Вачэй пагляд да сінявы.

Прыстойнай звычкі
                        боль мінутны.
І хто заўважыць лёгкі крок,
З тваёй рукі
                бяжыць нячутна
Нікім не разгаданы ток.

Як ты пацісне
                    асцярожна
Маю маленькую далонь,
Як углядаюся
                  трывожна,
Нібы кідаюся ў агонь.

Ніхто не крыкне:
                        «Сцеражыся!»
Калі скрыжуюцца мячы,

Расколе гром
нябёсаў высі,
Заб'ецца сэрца — памаўчы!..

Так пакляліся мы ў яднанні,
Пакінуўшы жыццё ўбаку.
Так развіталіся ў каханні.
Падай,
мой суджаны,
[illegible] руку!

У ГЭТЫ ГОД

У гэты год ляцела птушка,
Сівеў удалечы прасцяг.
Лёг гэты год жалобнай стужкай —
Дагэтуль на маіх вачах.

Быў гэты год.
                    І я адчула,
Як лёгка можна пастарэць,
І кожны дзень,
                    і час мінулы
Не аднавіць, не абагрэць.

Ужо з нягоды ці адчаю
Не чую болю,
                    як даўней,
Усмешкай звыклаю страчаю,
Над чым смяялася раней.

Хай распачатае нязменна,
Мой мілы бог,
                    мой светлы цень!
Паўстань
            у золаце праменным —
Імклівы восеньскі алень.

Яшчэ дыміцца
                    болем рана,
Не скончан твой апошні бой.
Дзіўлюся я зачаравана —
Загінуць
            следам за табой.

* * *

Як я жыву,
не ўміраю,
Сэрцам у днях халадзею...
Там,
за варотамі рая,
Бог не заменіць надзеі.

Смерць падкрадзецца ўночы.
І пад крылом лебядзіным
Ціха паклічу:
сыночак!..
Шэптам і горка:
адзіны...

* * *

Што свой характар
бачу ў сыне,
Я засмучаюся хутчэй.
Але ён вырасце мужчынам —
І, значыць,
жыць яму лягчэй.

Дужэйшы пол —
высакародны.
Адкрыцця ў гэтым не рабіць.
Ён будзе
права мець свабодна
І ненавідзець,
і любіць.

Ён можа
ў дробязным жаданні
Не спасылацца на багоў
І не баяцца
пакарання,
Бо найвышэйшы суд — яго.

Хіба асудзяць людзі годнасць,
Што так падводзіла жанчын?
Ва ўсім
мужчына першародны,
І мы прыгнечана маўчым.

Але ў адным пацешым сэрца,
Што дзеці —
лепшы наш працяг.

Мой твар у сыне адаб'ецца,
Як найвышэйшы сэнс жыцця.

У рысах на высокім зломе,
У вуснах,
дорачых палёт...
Знаёмы многім і нікому,
Пакутны,
як жаночы род.

* * *

О, гэты ранак павярхоўны —
Пад восень быццам халадзей.
Пачаўся новы дзень працоўны,
Звычайны,
непаўторны дзень.

Устань, сынок,
пачысці зубкі.
Сцяжынка ў часе павядзе.
Пяшчотай горкае галубкі
Цябе прыцісну да грудзей.

Твой шлях наперад,
смех шчаслівы,
І блізка так дзіцячы сад,
Ўвабралі вочы зіхатліва
Дажджы
і мяккі снегапад.

Сынок,
спяшайся ў светлы ранак
Сваёй сцяжынкай да людзей —
Упартых,
добрых,
паслухмяных,
Пад сонцам болю і надзей.

Твой доўгі век,
а дзень кароткі.
Якою б доля ні была —

Хай стане цёплым кожны дотык
Чужое ласкі і святла.

Праясніць зло
твой чысты розум,
А зайздрасць
сэрца не кране,
Прыходзіць родны край на роздум
У незнаёмай старане.

Праводжу я цябе штодзённа,
Лічу слязінкі
і гады...
Пачаўся новы дзень будзённы.
Ты пойдзеш хутка назаўжды...

ГРАМАТЫКА

Сынок,
сабяры салдацікаў,
Бо час
неадступна ідзе.
Вучы старанна граматыку,
Каб разумець людзей.
У сшытку тваім,
як галачкі,
Што вылецелі
з-пад рукі,
Няўмела напісаны палачкі,
Вострыя,
як штыкі.
Пакуль
свядомасць прыхована,
Выводзіш ты літары
ў бой,
На аркушы разлінованым
Смяецца маленства
з табой.
Ты з дому
выходзіш прыгнечана
У восень
дажджоў і хмар,
І ранец бліскучы за плечмі,
Зусім як дарослы цяжар.
Гляджу
невідушчымі зрэнкамі
Туды,
дзе шлях твой пралёг,
Які ты яшчэ маленькі,

Бездапаможны
здалёк.
І што
да жыццёвай навукі
Дадаць я табе
змагу? —
Хіба неадольныя мукі,
Забытую ў днях
тугу?..
Хіба што
адно памкненне
Пачатку
і адкрыцця...
Вучыся,
сынок, цярпенню
Ў граматыкі
і жыцця.

ЗМЕСТ

Вера Верба
(Гертруда Петровна Соколова)
Поэмы и стихотворения

альфа

Минск, издательство «Мастацкая літаратура»
На белорусском языке

Рэдактар Р. І. Барадулін. Мастак А. М. Кашкурэвіч. Мастацкі рэдактар А. М. Малышава. Тэхнічны рэдактар С. А. Абрамчук. Карэктар Я. Ф. Харко.

ІБ № 87

Здадзена ў набор 23.12.77. Падп. да друку 10.03.78. АТ 09622. Фармат 84×100¹/₃₂. Папера друк. № 1. Гарнітура звычайна-новая. Друк высокі. Ум. друк. арк. 4,68. Ул.-выд. арк. 3,36. Тыраж 5000 экз. Зак. 898. Цана 45 к. Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220600, Мінск, Паркавая магістраль, 11. Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. 220005, Мінск, Чырвоная, 23.

Вярба В.

В 99 Альфа: Паэмы і вершы.— Мн.: Маст. літ., 1978.— 96 с., іл.

Вера Вярба даўно вядома аматарам лірыкі як паэтэса са сваім голасам, сваім стылем, сваёй манерай пісьма.

Пра што новая кніга таленавітай прадстаўніцы пасляваеннага пакалення беларускага ўзнёслага слова? Пра спрадвечнае і заўсёды новае — пра каханне, пра пачуцці маладой каханай і маладой маці, пра тое, што хвалюе і будзе хваляваць не адно пакаленне людзей.

В $\frac{70403—123}{М\ 302(05)—78}$ 45—78 **Бел 2**